

הצעת חוק הגבלת גישה לאתרי אינטרנט למבוגרים, התשס"ו-2006

נייר עמדה מטעם איגוד האינטרנט הישראלי
מאי 2007

1. חשיפת קטינים לתוכן באינטרנט

ברשת האינטרנט גלומות אפשרויות מדהימות. ניתן להגיע באמצעותה לעולם ומלואו. הרשת משמשת את כלנו לאיתור מידע, מפגשים עם אנשים (קרובים ורחוקים, מוכרים ושאינם מוכרים), הבעת דעות, פעילות עסקית ועוד.

גם קטינים משתמשים ברשת האינטרנט כדבר שבשגרה. הם עושים כן לצורך פעולות לימודיות, כגון הכנת שיעורי בית, לימוד והעשרה, לשם תקשורת עם חברים ומכרים מהארץ ומהעולם, לצורך תקשורת עם זרים או לצורך משחקים. היכרותם עם הטכנולוגיה ועם האפשרויות הגלומות באינטרנט, עשויה לעיתים לעלות בהרבה על זו של הוריהם. הם משתמשים ברשת מכל מקום¹ – מהבית, מבית הספר, מבתי חברים וממרכזי אינטרנט ("אינטרנט-קפה").

השימוש הנרחב ברשת האינטרנט חושף את הילדים למידע עצום. רובו המכריע חיובי ומועיל. אך בד בבד עם זה אין להתכחש לכך שהם עלולים להחשף לתכנים בעייתיים ואף נושאי סכנה – לרבות תכנים פורנוגרפיים², אלימים וכד' – ולסכנות הנובעות מהיכולת לתקשר עם זרים מבלי לדעת אל נכון את זהותם האמיתית³.

2. הצעת החקיקה

על פי הצעת חוק הגבלת גישה לאתרי אינטרנט למבוגרים, התשס"ו-2006, כל מבוגר המעוניין לצפות בתוכן שעניינו מין, אלימות או הימורים, יצטרך להזדהות באמצעות זיהוי טביעת אצבעו כתנאי לגישה לתוכן זה.

יודגש, כי אין כל הוראת חוק האוסרת על מבוגר (ואף לא על קטין) לצרוך תכנים מעין אלה. ועם זאת, על-פי ההצעה ספק גישה לאינטרנט שיאפשר חשיפה לתכנים מעין אלה מבלי שהקפיד בזיהוי לקוחותיו כנדרש, ייענש. כפועל יוצא מכך, פרטיו של המבקש, כמו גם התכנים בהם צפה, משך הזמן בו צפה בתכנים אלה וכדומה, ירשמו וישמרו על-ידי הספק כדי שיוכל להוכיח את תקינות פעולותיו לעת מחלוקת.

Israel Internet Association (ISOC-IL)

איגוד האינטרנט הישראלי ע"ר

משכך, הצעת החוק פוגעת בזכויות יסוד וביניהן:

- **פגיעה בזכות לפרטיות:** המדובר בפרטיותם של מיליוני משתמשים ברשת, אשר אינם מעוניינים שספק הגישה לאינטרנט – או, לצורך העניין, כל גורם אחר שהוא – ידע לאילו אתרים ניגשו ומה עשו ברשת, כל עוד הם אינם עוברים על חוקי המדינה. כפועל יוצא מהצעת החוק, יוקם אצל כל ספק גישה לאינטרנט ארכיון מקיף ומלא של כל הפעילות האינטרנטית של לקוחותיו המבקשים לצרוך תכנים, שעל פי כל הגדרה הם בתחום ענייני הפרטיים של כל אדם. ארכיון כזה יהיה נחוץ לספק כדי להוכיח לעת מחלוקת את כשרות פעולותיו. הדבר דומה להחלטה על פיה יוצב משקיף על הנעשה בדירתו של כל אדם פנימה.
- **פגיעה בחופש הביטוי:** זכותו של כל מבוגר לצרוך תכנים שאינם אסורים על פי חוק הינה זכות יסוד המעוגנת בפסיקת בית המשפט העליון כחלק מחופש הביטוי.
- **יצירת מאגר טביעות אצבע של האזרחים בישראל:** לצורך זיהוי ביומטרי של המשתמשים, יהיה חייב ספק גישה לאינטרנט להקים מאגר מידע דיגיטלי הכולל את טביעות האצבע של לקוחותיו. בישראל, מדובר במרבית האוכלוסייה.
עצם השימוש בטביעת אצבע לזיהוי של אדם המבקש לגשת לתוכן שאינו בלתי-חוקי – פסול מכל וכל. גם הדרישה מספק האינטרנט לאסוף טביעות אצבע מלקוחותיו, מקומה לא יכרנה במדינה חופשית. לא כל שכן, יצירת מאגרים של מידע כה רגיש בידי גופים פרטיים. הנזק שצפוי להיגרם מדליפתו, או גניבתו (כולל באמצעות פריצה דרך רשת האינטרנט) של בסיס מידע המכיל מידע זיהוי ביומטרי של אזרחי המדינה, הוא עצום ורב ממדי. יתרה מזאת, יש מקום לחשש שמאגר כזה יפתה את המדינה לפעול בדרכי חקיקה כדי לקנות כדין גישה אליו, ומה שהוקם לתכלית אחת ישמש בפועל למטרות שונות לגמרי.
- **הטלת אחריות, והפקדת קביעת ההגבלות לגישה למידע בידיים פרטיות:** הצעת החוק מעבירה את האחריות לתוכן המתפרסם באתרי האינטרנט השונים אל ספקיות האינטרנט. באחריות יהיה לאשר האם התוכן שבכל אחד מעשרות ומאות מיליוני דפי האינטרנט בעולם הוא "כשר" או "טרף" – האם הוא מכיל מידע שנחשד בעיני החוק ככזה המכיל "מין, אלימות..." וכו', או שאינו כזה. יותר מכך – בשל הצורך של הספקיות לעבור על מיליוני דפי אינטרנט חדשים המתעדכנים והמתווספים לרשת מדי יום, עשויות הספקיות להיאלץ ראשית לחסום, ורק לאחר בדיקה יסודית לאשר את הגישה אליהם. אין ספק שהטלת האחריות על ספקי האינטרנט תגרום בהכרח לחסימת יתר של אתרים, בבחינת "אם יש ספק – אין ספק", שהרי אם יטעו הם מסתכנים בקנס כבד ובאיבוד רישיונם למשך חצי שנה. הצעת החוק מטילה על גופים פרטיים – ספקי השירות או הגישה – לפעול כשוטרים וכצנזורים. אין זה מתפקידם ואין זו גזירה שהם או הציבור יכולים לעמוד בה.
- **הגדלת הפערים החברתיים:** התקנת מזהה פיזי או ביומטרי בכל בית המחובר לאינטרנט בישראל והעמדת כוח אדם מספיק לצורך בחינה וסיווג כל אתרי האינטרנט בכל העולם, משיתה עלויות כלכליות גבוהות מאוד על ספקיות האינטרנט. כיוון שאין הספקיות יכולות לספוג עלויות כבדות אלה על שכמן בלבד, תועברנה העלויות ללקוח הקצה ותייקרנה משמעותית את מחיר החיבור לאינטרנט. עובדה זו צפויה לגרום לכך שמשפחות רבות בישראל יתקשו להרשות לעצמן להתחבר לרשת האינטרנט. כך, יגדל ויתרחב הפער החברתי בישראל.

- פגיעה בחופש העיסוק ובזכות לתחרות חופשית: של אלפי בעלי אתרים שצפויים להיחסם (לעיתים, אף ללא סיבה אמיתית, אלא רק בשל החשש של הספקיות לאיבוד רישיון).
- חוסר מידתיות: השימוש במונחים רחבים ועמומים בהצעת החוק, כדוגמת "מין" ו"אלימות", יגרמו לחסימת גישתם של בגירים וקטינים לאתרים שתוכנם רצוי לדעת כל. כאלה הם לדוגמה אתרים ובהם מידע חינוכי, בריאותי או חדשותי. כך, ספק אינטרנט שיאפשר הצגת אתר אינטרנט המספק מידע נגד איידס, סרטן השד וכד' - או אתר הכולל תמונות אומנותיות או פסלים שיש בהם רמיזות מיניות - מסתכן בהאשמתו בעבירה פלילית. כך גם, ייאלצו ספקיות האינטרנט לחסום גלישת קטינים לאתרים בהם מידע חדשותי שיש בו אלמנטים של אלימות כגון מעשי פשע, טרור, מלחמה, ואנדליזם וכדומה.
- **מדרון חלקלק:** משעה שנקבע הכלל כי חובת ספקי האינטרנט לצנזר מידע וגישה למידע, ושהם אינם מהווים יותר תווך תקשורתי שתפקידו להעביר את המידע מקצה לקצה באופן היעיל ביותר, עשויה ההגדרה של מהו אותו תוכן "פוגע" הראוי לחסימה להשתנות ו"להתעדכן" מזמן לזמן. אין לצפות לאן יכול להוביל מסלול זה. בנוסף לכך, כאמור, חיובם של הספקים לקלוט מידע ביומטרי (טביעות אצבע) מלקוחותיהם יאפשר להם ולאחרים (ובפרט המדינה עצמה) לעשות שימושים נוספים במידע זה.

קבלת הצעת החוק תגרום אפוא לפגיעה אנושה בזכויות יסוד חוקתיות, ברשת האינטרנט ובכלל הציבור.

3. המצב בארצות אחרות

הבעייתיות הקיימת בחשיפת ילדים לתכנים פוגעניים ברשת האינטרנט, אינה נחלתה הבלעדית של מדינת ישראל. מדינות רבות בעולם מתמודדות בשנים האחרונות עם הבעיה, תוך הצעת פתרונות שונים. עם זאת, פתרונות חקיקתיים המטילים צנזורה על האינטרנט, כדוגמת הצעת החוק העומדת כעת על שולחנה של הכנסת, לא צלחו. כך, לדוגמה, בארה"ב חוקקו מאז 1996 מספר חוקים המיועדים להגן על קטינים מפני פורנוגרפיה ותכנים מזיקים אחרים ברשת האינטרנט. ואולם, כל החוקים אשר עניינם צנזור תכנים פורנוגרפיים או פוגעניים באתרי אינטרנט ואשר ניסו להגביל כניסה של קטינים לאתרים שבהם תכנים מעין אלה, הוכרזו על ידי בתי המשפט בארה"ב כבלתי חוקיים בשל פגיעתם בחופש הביטוי.

פתרונות שנמצאו יעילים יותר הינם פתרונות של הסדרה עצמית כדוגמת אלה הקיימים בקנדה⁴ ובאנגליה⁵. פתרונות המבוססים על הסדרה עצמית מאפשרים קביעת נורמות על ידי הגורמים המעורבים בפעילות הסדרת התכנים במדינות אלה מבוצעת על ידי התאגדות של ספקי האינטרנט ובשיתוף הממשלה. הפתרון שנמצא שם לבעיית החשיפה של קטינים לתכנים פוגעניים כולל בתוכו מספר מרכיבים וביניהם:

- חינוך והסברה למשתמשי אינטרנט מפני הסכנות בהן ניתן להיתקל תוך שימוש באינטרנט וייעוץ כיצד להתגונן מפני סכנות אלה;
- יצירת סטנדרטים בתעשיית האינטרנט עצמה, שיסייעו בהתמודדות עם תכנים פוגעניים או מזיקים באינטרנט;
- תגבור אכיפת חוקים קיימים וטיפול בפשעי מחשב ע"י המשטרה המקומית;

Israel Internet Association (ISOC-IL)

איגוד האינטרנט הישראלי ע"ר

- הקמת "קווים חמים" המאפשרים מענה וטיפול באנשים שמעוניינים להתלונן על תכנים לא ראויים באינטרנט;
- שיתוף פעולה בינלאומי, הן בין גופי הממשל לבין עמיתיהם בארצות אחרות והן בין ספקי האינטרנט לבין חברות מקבילות במדינות אחרות.

הסדרה עצמית היא מהלך וולונטרי. הצלחתה תלויה באימוצה על ידי החברות הפועלות בענף. מדינות אלה הן דוגמא טובה להצלחת המהלך על אף (או אולי בגלל) היותו וולונטרי.

4. המצב בישראל - הפתרונות המצויים והרצויים

4.1 תוכנות ושירותי סינון

כבר כיום, הורים המעוניינים להגן על ילדיהם מפני חשיפה לתכנים פוגעניים יכולים להתקין על מחשבם תוכנות אוטומטית לסינון אתרים⁶ ו/או להצטרף לשירותי סינון⁷ על פי "רשימות שחורות" (המתירות גלישה לכל אתר למעט אם נחסם) או על פי "רשימות לבנות" (האוסרות גלישה לכל אתר למעט אתרים שהותרו במפורש). שירותים אלה מוצעים ע"י ספקי האינטרנט, בדרך כלל בתשלום סמלי⁸, והלקוחות מיודעים על האפשרות לרכשם באמצעות הפרסומים שהם מקבלים מן הספקים (לרבות הודעה בדבר הסיכונים באינטרנט שהספקים מחויבים לתת לכל לקוח עם הצטרפותו) ו/או באתרי האינטרנט של הספקים. עם זאת, על פי דיווחים של ספקי האינטרנט⁹, אחוז המשתמשים המצטרפים לשירותי הסינון הוא קטן. יש לציין שאחוז זה לא גדל בצורה משמעותית גם כאשר שירותי הסינון הוצעו בחינם לתקופת מבצע. ככל הנראה, ההורים אינם רואים את הבעיה כמהותית עד כדי כך.

4.2 חינוך והסברה לשימוש נכון באינטרנט

איגוד האינטרנט הישראלי בשיתוף עמותת אשנ"ב, משרד החינוך, המועצה לשלום הילד ומשטרת ישראל, פועלים מאז 2003 לקידום החינוך וההסברה להורים, מורים וילדים לשימוש נכון ברשת האינטרנט. בין הפעילויות הנערכות כחלק מכך: הדרכות להורים ומורים במסגרת בתי הספר היסודיים והתיכונים; פעילויות אינטראקטיביות להדרכת ילדים מכיתה ג' ומעלה כיצד להימנע מהסכנות הנפוצות בגלישה ברשת (הפעילות מבוצעת במסגרת נידת זכויות הילד); הפקה וחלוקה של עלון מידע להורים המסביר להם על הסכנות הגלומות בשימוש לא אחראי ברשת וכיצד להגן על ילדיהן מפני חשיפה לתכנים מזיקים; פיתוח ערכה (בעברית, ערבית ורוסית) הכוללת הדרכה מעשית לשימוש בטוח יותר ברשת האינטרנט; ועוד פעילויות רבות.

Israel Internet Association (ISOC-IL)

איגוד האינטרנט הישראלי ע"ר

4.3 הסדרה עצמית של תכנים פוגעניים לילדים ברשת האינטרנט

בתחילת שנת 2007 הקים איגוד האינטרנט הישראלי פורום הכולל נציגים של ספקי התשתית וספקי התוכן הגדולים בישראל, במטרה לטפל במשותף ביצירת כלים להגנה על קטינים מפני תוכן פוגעני ברשת האינטרנט. פורום זה מיועד לקבוע כללים מומלצים לחברות התקשורת והתוכן (Best Practice Rules). הוא נהנה מן הידע שמעמידים לרשותו הגורמים הבכירים בתחומי הגישה לאינטרנט, הסולר והתוכן הישראלי, ומדינאמיות וגמישות בקבלת ועדכון ההסכמות. התהליך מצוי בימים אלה בשלביו הסופיים, לקראת הוצאת מסמך שיגבש כללים מומלצים. השתתפות הספקים בפורום ואימוץ ההסכמות שיתקבלו בסוף התהליך הינה וולונטרית. אולם, לאור מעורבותן הרבה בפעילות הפורום והבנתן את חשיבות הטיפול בנושא, יש מקום לקוות שרבות מתוכן יאמצו את הכללים או עיקרם.

5. סיכום

הפתרון לבעיה אינו מצוי בחקיקה מסוג זה, או בחקיקה בכלל. הוא מצוי בטיפול רב-שכבתי, המתחיל בחינוך לשימוש אחראי ברשת, במעורבות הורים בפעילות ילדיהם, ובהסכמות שיגובשו ויאמצו על ידי הגופים המצויים בתחום, שיספקו כלים שיאפשרו מעורבות ואחריות אלו. הסכמות מעין אלה צפויות להתקבל בעת הקרובה.

הטיפול שמציעה הצעת החוק בבעיית חשיפת קטינים לתכנים פוגעניים, פגום במהותו. הצעת החוק פוגעת בבירור בחופש הביטוי, בזכות לפרטיות, בחופש העיסוק וסובלת מפגמים מהותיים כגון חוסר מידתיות ופגיעה בשכבות החלשות.

אנו מקווים כי הכנסת תתעשת ותבין כי דווקא לטובת ילדי ישראל ועתידם, אל לה לאשר ולקדם הצעת חוק זו.

Israel Internet Association (ISOC-IL)

איגוד האינטרנט הישראלי ע"ר

- ¹ עפ"י מחקר שנערך ע"י פרופ' דפנה למיש מאונ' ת"א, 93% מהילדים גולשים מביתם; 75% מהילדים גולשים מביתם אחרים; 79% גולשים מבית הספר; 25% גולשים מהספרייה; 7% גולשים בבתי-קפה אינטרנט. ל-47% מהילדים יש חיבור לאינטרנט מחדר השינה ול-60% מהם חיבור פעיל לאינטרנט בטלפון הנייד. המחקר נערך בישראל באביב-קיץ 2006 בקרב 532 ילדים בני 9 עד 18 והוריהם. המחקר נערך בחסות איגוד האינטרנט הישראלי ובסיוע מכון נטויז'ן לחקר האינטרנט באוניברסיטת ת"א. ראו: [http://www.isoc.org.il/conf2007/handouts/day1/hall1/Internet In Children's Life/Dafna Lamish.ppt](http://www.isoc.org.il/conf2007/handouts/day1/hall1/Internet%20In%20Children's%20Life/Dafna%20Lamish.ppt)
- ² 60% מהילדים במחקר המוזכר לעיל דיווחו כי נחשפו לפורנוגרפיה באינטרנט. על פי מחקרים שנערכו ב-2000-2001 בארה"ב, 25%-31% מבני 10 עד 17 הגולשים דיווחו על חשיפה לתמונות פורנוגרפיות ברשת האינטרנט, מרביתם נחשפו בטעות. ראה: נייר של מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנושא "הגנה על קטינים מפני תכנים מזיקים באינטרנט" שהוגש לוועדה לזכויות הילד, 3 באוקטובר 2006.
- ³ 49% מהילדים במחקר זה, מקיימים קשר דרך האינטרנט עם מישהו שהכירו באמצעות האינטרנט; 24% מהילדים קיימו פגישה פיזית עם אדם זר לגמרי שהכירו באמצעות האינטרנט.
- ⁴ ראו: אתי וייסבלאי, הכנסת מרכז המחקר והמידע, הגנה על קטינים מפני תכנים מזיקים באינטרנט. מוגש לוועדה לזכויות הילד, 3 באוקטובר 2006.
- ⁵ Home Office task force on child protection on the internet, Good Practice Models and Guidance for the Internet Industry on: Chat Services, Instant Messaging (IM), Web Based Services.
- ⁶ ניתן למצוא היום מגוון גדול של תוכנות סינון אוטומטיות. חלקן ניתן להורדה ללא תשלום. תוכנות הסינון המוצעות אינן מטפלות בתכנים מזיקים בשפה העברית. ראה: ליאור הנר, "אחוז החסימה", הארץ, 7 ביולי 2006.
- ⁷ סינון באמצעות "רשימה שחורה" מתיר גישה לכל האתרים, למעט אלה אליהם נחסמה הגישה מפורשות. סינון באמצעות "רשימה לבנה" מתיר גישה רק לאתרים שהותרו במפורש וחוסם את כל השאר. רשימות אלה זו מעודכנת לעיתים קרובות (בדרך כלל ברמה יומית) ע"י מפעיל השירות.
- ⁸ הצטרפות לשירות הסינון באמצעות אחת הרשימות אפשרית אצל כל ספקיות האינטרנט הפעילות בישראל בתשלום סמלי (נכון לזמן כתיבת מסמך זה, עומד התשלום האופייני על 9.9 ₪ לחודש).
- ⁹ ראו: אתי וייסבלאי, הכנסת מרכז המחקר והמידע, הגנה על קטינים מפני תכנים מזיקים באינטרנט. מוגש לוועדה לזכויות הילד, 3 באוקטובר 2006. וגם על פי דברי נציגי הספקיות המשתתפות בפורום ההסברה העצמית המאורגן ע"י איגוד האינטרנט הישראלי בדיון מיום 11 באפריל 2007. ראו: http://www.isoc.org.il/hasdara/hasdara_forum.html